Socialstyrelsen

Klarspråkstips

HABUS – kompetensutvecklingsstöd för handläggning inom den sociala barn och ungdomsvården

1. Fundera på vem eller vilka som ska läsa

Skriver du för vårdnadshavarna, för nämnden, för barnet eller den unge (som kanske också i framtiden vill läsa sin personakt) eller för någon annan? Vad behöver de olika läsarna för att förstå vad du vill få fram (till exempel vad som har lett fram till din bedömning i ett beslutsunderlag)? Genom att sätta dig in i de tänkta läsarnas perspektiv kan du välja ut relevant innehåll och formulera dig på ett sätt som är begripligt för dem.

2. Dela upp texten och använd rubriker

Underlätta för läsaren att få en snabb överblick över innehållet genom att dela upp texten i avsnitt, med korta underrubriker som talar om vad avsnittet handlar om. Luft mellan stycken och rader gör det också lättare för läsaren att ta sig in texten.

3. Börja med det viktigaste och stryk oväsentlig information

Börja gärna varje avsnitt med ”vad:et”, alltså vad som har hänt eller vilka slutsatser du har kommit fram till. Därefter kan du berätta hur och varför. Undvik upprepningar och information som inte behövs för att läsaren ska förstå vad du vill säga.

4. Beskriv faktiska förhållanden och undvik subjektiva värderingar

Berätta vad du har observerat, utan att använda värderande ord. Om du måste uttrycka en värdering, kom ihåg att beskriva de faktiska förhållanden som ligger till grund för dina slutsatser.

Det låg tvätt på golvet och lakanen i barnens sängar var fläckiga. Diskbänken var full med disk.

Beskriver faktiska förhållanden

Hemmet var smutsigt och stökigt.

Subjektivt värderande – och ospecifikt

5. Var tydlig med vem som agerar

Texten blir lättare att förstå om det är tydligt vem som har gjort vad. Det ser du till genom att så långt som möjligt använda aktiva verbformer (t.ex. diskuterade, besökte) istället för passiva verbformer (t.ex. diskuterades, besöktes).

Socialsekreteraren besökte hemmet under utredningen.

Aktivt

Hemmet besöktes under utredningen.

Ett hembesök gjordes under utredningen

Passivt

6. Sätt verbet tidigt i meningen

Om (det böjda) verbet kommer tidigt i meningen blir meningen mer lättläst.

Utredaren har bedömt föräldrarnas omsorgsförmåga.

Verbet tidigt

Bedömning av föräldrarnas omsorgsförmåga har gjorts.

Verbet sent

7. Varva korta och långa meningar

En blandning av långa och korta meningar ger bra flyt i texten och gör den lättare att läsa. Långa meningar går alltså bra, så länge de är enkla i sin uppbyggnad. Men ...

8. Dela upp långa och svårlästa meningar

... invecklade och långa meningar behöver ofta delas upp i flera meningar för att bli lättare att förstå.

Kalles relation till pappan är komplicerad just nu. Mamma säger att hon inte orkar längre. Det finns behov av att utreda hur detta påverkar Kalle.

Flera mer lättlästa meningar

Kalles i nuläget komplicerade relation till pappan, i kombination med att mamman säger att hon inte orkar längre, medför att det finns behov av att utreda hur detta påverkar Kalle.

Lång, invecklad mening

9. Skapa översikt med punktlistor

Ibland är meningar långa och svåra att läsa för att de innehåller uppräkningar. Uppräkningar är oftast lättare att läsa om de är uppställda i en punktlista.

Kalle berättar om flera tillfällen där pappa har

- hjälpt Kalle med läxorna
- väckt honom på morgonen
- tagit kontakt med Kalles lärare.

Kalle berättar att pappa vid flera tillfällen hjälpt honom med läxor, ofta ringt Kalle på morgonen för att se till att han vaknar och kommer i tid till skolan, samt vid flera tillfällen tagit kontakt med Kalles lärare.

10. Undvik onödigt formella ord och fackuttryck

Om det finns ett enklare, mer vardagligt alternativ – välj det! Här ser du några exempel på mer vardagliga alternativ till formella och lite ålderdomliga uttryck.

Lämna	Avge
Yttra sig	Avge yttrande
Ge tillfälle	Bereda tillfälle
Behöva, kräva	Erfordra
Få	Erhålla
Finnas	Föreligga
Använda	Nyttja
Ska	Skall

Om du måste använda ord som kan vara svåra att förstå, fundera över om du kan förklara ordet direkt eller ge exempel för att underlätta för läsaren.

Problemet är särskilt vanligt hos barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, som adhd, Aspergers syndrom och autism.

Förklaring

Problemet är särskilt vanligt hos barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Det innebär att hjärnan hos dessa barn fungerar annorlunda på vissa sätt än för andra barn.

Exempel

Problemet är särskilt vanligt hos barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.

Begreppet lämnas utan förklaring

11. Skriv ut ovanliga förkortningar

Förkortningar som du är van att använda kan vara svåra att förstå för någon som inte är insatt. Du kanske känner igen dig i förkortningar som UT (undertecknad) eller LVU (Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga), men det är inte säkert att läsaren gör det.

Det bästa är att skriva ut hela ordet istället för att använda en förkortning. Om det blir för otympligt att göra det, förklara istället förkortningen. Det kan du göra genom att skriva antingen förkortningen eller förklaringen inom parentes.

[...] enligt Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU)

Förkortning i parentes

[...] enligt LVU (Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga).

Förklaring i parentes

[...] enligt LVU.

Förkortningen lämnas utan förklaring